leping, mille järele pooled kohustusid ühiselt esinema Rootsi ja Poola vastu. Tegelikult aga jäi see leping surnud täheks. Rootsiga tehti Tartus 1563. a. 7-ks a.-ks vaherahu. Hiljemini püüdis tsaar eriti läheneda Rootsi kun. Eerik XIV-dale (vt.), kuid selle troonikaotus ja tema venna Johan III-da (vt.), Poola kun. Sigismund II Augusti õemehe, kuningaks saamine lähendas Rootsi Poolale. Liivimaalaste Kruse ja Taube (vt. neid) vahetalitusel katsus I. selle järel luua Liivimaast Moskvast sõltuvat kuningriiki. Selle kuningaks määrati seni Liivimaa ajaloos kurba osa etendanud iseloomutu hertsog Magnus (vt.), kes ühtlasi sai tsaari vennatütre meheks. Selle kuningriigi loomiseks oli esimeseks järjekordseks ülesandeks rootslasilt ja poolakailt vallutatud maa-alade tagasivõitmine. Seks tehti energilisi jõupingutusi, millel aga puudusid püsivamad tagajärjed. 21. VIII 1570 kuni 16. III 1571 piiras Magnus ühes venelastega Tallinnat, kuid pidi tühjalt tagasi pöörduma. 1572. a. lõpul tuli tsaar isiklikult Liivimaale, kus tema juhatusel 1. I 1573 vallutati Paide. 1577. a. kordasid venelased uuesti katset vallutada Tallinnat, kuid jällegi tagajärjeta. Sama a. suvel vallutasid venelased tsaari isiklikul juhatusel rea Liivimaa kindlustusi, muu seas Võnnu. Vaevalt aga oli tsaar Liivimaalt lahkunud, kui poolakad võtsid venelasilt äsjavallutatud kindlustused tagasi ja hakkasid ühiselt rootslastega venelasi suruma. Poola kuninga St. Bathory (vt.) ja Rootsi väepealiku Pontus de La Gardie (vt.) edukas sõjategevus venelaste vastu sundis tsaari rahu tegema — Poolaga Sapoljes (1582) ja Rootsiga vaherahu Pljussa jõel (1583). Suurvene esimene, äärmiselt pinguldatud katse, enesele Liivimaa kaudu teed raiuda Lääne-Euroopasse, äpardus täieliselt.

Р. Б. Сл.; H. Kruus, Vene-Liivi sõda (1924); В. Новодворскій, Борьба за Ливонію между Москвою и Рѣчью Посполитою (1904); W. Tawaststjerna, Pohjoismaiden viisikolmattavuotinen sota (1918—20); Schiemann, Livl. II; K. Waliszewski, Ivan le Terrible (1903).

H. Kr.

IVASK, Udo, bibliograaf, sünd. 8. XII 1878 Viljandi lähedal Loodi mõisas. Omandanud keskkooli-hariduse Tartus, õppis ta 1897—98 maalikunsti Moskvas akadeemik Korovini juhatusel. Kuid olles huvitatud bibliograafiast ja teotsedes sellel alal 1902. a. peale astus ta Moskva arheoloogia-instituudi arheograafia-osakonda, mille 1910. a. lõpetas õpetatud arhivaari astmega. Selle järel töötas I. Rumjäntsevi muuseumi raamatukogus haruldaste raamatute osakonna juhatajana ja luges bibliograafia ajalugu vast-asutatud Bibliograafia-Instituudis. Ka valiti I. 1920. a. »Книжная Летопись'i« toimetajaks, kuid ta tuli kodumaale ja astus sept. 1920 teenistusse Tartu ülikooli raamatukokku vanema assistendina ja okt. 1920 alates raamatukogu-hoidjana. Selles ametis suri I. 15. V 1922. a. — Pühendades end peamiselt bibliograafiale käsitles I. oma 50 teoses, avaldatud osalt iseseisvate raamatutena, osalt ajakirjade artikleina, ka ajalugu, genealoogiat, raamatu- ja raamatukogude ajalugu. Vene ainete kõrval ilmus temalt a. 1911 ka »Pastor Ph. Körber u. sein Katalog balt. Gelegenheitsschriften« (SB. Pernau, Bd. VI, lk. 171—99). Kuid iseäranis tuntakse teda eksliibriste, eriti vene eksliibriste kogujana ja uurijana. I.-it võib lugeda sõna tõsises mõttes selle ala rajajaks Venemaal, ja koguni välismail omas ta kuulsust temale kuuluva eksliibriste kogu 3-köitelise kirjeldava teosega: Описаніе русскихъ книжныхъ знаковъ (Москва, 1905—18). I.-i tegevus eksliibriste alal ei piirdunud ainult kogumisega, ta joonistas neid ka ise alates a. 1900 arvult 28. Kuigi teda maalikunst vähem huvitas kui bibliograafia, on ta kaks korda esinenud kunstinäitustel: 1906. a. Moskvas ja 1922. a. Tartus Pallase ruumes, peamiselt graafikaga. Ei saa nimetamata jätta ka perioodiliste väljaannete nimestikku, alles veel käsikirjalist, kus loendatud vene, soome, poola, leedu, läti, ja, mis eriti tähtis, eesti ajakirjad ja ajalehed algusest kuni 1921. a., mille avaldamist takistas I.-i surm.

Э. А. Вольтеръ, Біо-библіографич. матеріалы (1915, Библіологич. сборн., Т. I, вып. 2). В. Савонько, У. Г. И. (Среди коллекционеров, № 9, 1922).

F. P.

J.

JAAK, Ignati poeg (Ignati Jaak), eesti soost kooliõpetaja ja köster XVII sajandi teisel ja XVIII sajandi esimesel poolel, sünd. 1670. a. ümber Kambja klk. Kavandu külas Palupära mõisa päristalupoja Ignati pojana ja sai esimest õpetust kodus oma emalt. Kui B. G. Forselius (vt.) a. 1684 Tartu lähedal Piiskopi mõisas eesti maa-kooliõpetajate ettevalmistamiseks seminaritaolise kooli oli asutanud, pääsis ka Jaak Kambja kirikuõpetaja Andreas Virginiuse kaasabil sesse kooli. Et näitlikult kummutada kooli vastaste väited eestlaste tuimuse ja rumaluse kohta, mis neile hariduseandmist ei võimaldavat, viis Forselius a. 1686 Jaagu ühes teise poisi Pakri Jüriga Rootsimaale ja